

РЕЦЕНЗИЯ

От: *доц. д-р Ташко Йорданов Минков*

Университет за национално и световно стопанство, катедра „Икономика на транспорта и енергетиката“

Научна специалност: „Икономика и управление (Икономика на транспорта)“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност *„Икономика и управление (Транспорт)“* в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 3636/17.12.2024 г. на Зам.-ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Димитринка Цветкова Ценова*

Тема на дисертационния труд: *Възможности за повишаване на енергийната ефективност в транспорта*

1. Информация за дисертанта

Дисертантката се е обучавала по докторска програма към катедра *„Икономика на транспорта и енергетиката“*, факултет *„Икономика на инфраструктурата“* на УНСС по научна специалност *„Икономика и управление (Транспорт)“*, съгласно Заповед на Ректора по НИД на УНСС № 846/21.03.2018 г. Обучението е стартирано в *редовна* форма на обучение, субсидирано от държавата, през периода 06.03.2018 - 06.03.2021 г.

Димитринка Ценова е завършила средното си образование през 1998 г. в 35 ЕСПУ М. И. Калинин с преподаване на руски език.

По тогавашната система на образование е придобила магистърска степен по специалност *„Технология и организация на железопътния транспорт“* през 1995 г. в Технически университет – София.

Придобила е и допълнителни квалификации като специалист техническа обработка с Word, Excel, Internet и продавач-консултант.

По време на професионалната си кариера преминава през различни длъжности, от рекламен представител до мениджър-продажби. От автобиографията ѝ е видно, че притежава различни организационни, социални и технически умения.

Много добри са личните ми впечатления за нейните качества по време на обучението ѝ в докторската програма на катедра „Икономика на транспорта и енергетиката“. Те се базират на преценки на комуникацията ѝ с научния ръководител и изпълнението на поставените задачи.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд е с общ обем от 185 страници и включва увод, четири глави и заключение. Допълнително към него са добавени списъци на таблиците, фигурите и използваната литература, както и три приложения.

Уводът е с подходяща големина, като включва общо въведение в темата, както и задължителните реквизити – актуалност и значимост на темата, обект и предмет на изследване, основна цел и задачи, ограничения в обхвата на изследването и др.

Първата глава по своите замисъл и изпълнение е теоретико-постановъчна. Поставени и обяснени са основните понятия, изяснена е значимостта на проблема за опазването на околната среда, представени и подложени на анализ са различните политики на държавата и съответните ведомства по отношение на енергийната ефективност на транспорта и възможностите за нейното повишаване в бъдеще.

Втора глава е аналитична, като на задълбочен анализ, с подходящ инструментариум, са подложени редица показатели, свързани с екологичните и енергийните проблеми на транспорта. Добро впечатление правят направените сравнителни анализи. Дисертантката се е постарала да използва информация от различни източници и да я подплати с необходимите собствени изчисления. Те са онагледени с подходящи фигури.

В трета глава са разгледани, анализирани и предложени различни мерки и инициативи за повишаване на енергийната ефективност на транспортния сектор и намаляване на вредното му въздействие върху

околната среда. Приложен е комплексен подход и предложените мерки са насочени към стимулиране на обществения транспорт, използването на електрически превозни средства и алтернативни източници на енергия, подобряване на транспортната инфраструктура и начините на шофиране, общо повишаване на ангажираността с проблемите и екологичното съзнание в обществото.

В четвърта глава е засилен приносният момент. В изследването е включен анализ на разработено и осъществено от дисертантката анкетно проучване. Приложено е икономическо моделиране на отделни аспекти и процеси. Подложени на оценка са възможностите за повишаване на енергийната ефективност, правилно обвързани със стимулирането на обществения транспорт. Фокусът на вниманието е по-тясно насочен към град София.

Заключението съдържа основни изводи от направеното изследване, които са уместни и се явяват естествен негов завършек. Отделно към всяка глава е направено обобщение на съдържанието, ясно формулирано и подходящо поднесено.

Смятам, че темата на дисертационния труд е актуална и значима на фона на течащите икономически и екологични процеси в Европа и света. Предизвикателствата пред така наречения „зелен преход“ налагат интензифициране на изследванията в тази област, защото транспортът се явява един от основните замърсители.

Целта е много добре насочена, но с необходимост от по-точно и ясно формулиране. Задачите логично са обвързани с извършената работа по дисертационния труд.

Обектът и предметът на изследване са също добре насочени, но недостатъчно добре формулирани по мое мнение, като това важи особено за обекта. Обект на изследване е самата енергийна ефективност, а не възможностите за нейното повишаване. Работната хипотеза също е могло да бъде по-прецизно формулирана.

Приложен е солиден списък с използвани литературни източници, разделени в няколко групи. Считам, че те са подходящи и повечето от тях са ефективно използвани в дисертационния труд и по време на самото изследване. Литературните източници са добре интерпретирани и личи доброто им познаване от дисертантката.

Приложенията към дисертационния труд смятам за достатъчно сбити, подходящи и допълващи неговото съдържание.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Моята оценка е, че вследствие на научното изследване са получени редица научни и научно-приложни резултати.

На първо място научните резултати са свързани с изясняването на основните понятия, свързани с енергийната ефективност на транспортния сектор. Ясно си личи инженерното логично мислене, което е приложила дисертантката при тяхното изясняване. Допълнително изяснена е важната връзка между енергийна ефективност, екология, икономика, политика и технология на транспортния процес.

Важен резултат е и направеният задълбочен анализ на енергийната ефективност и вредното въздействие на транспорта върху околната среда. Подбраните показатели са много тясно обвързани с възможностите за ефективно облекчаване на посочените проблеми. Нагледното представяне на анализираната информация и логиката в изпълнението на самите анализи допълнително подсилват този резултат.

Като резултат от направеното изследване са също възможностите за повишаване на енергийната ефективност в транспорта, които освен разнообразни по характер, притежават и необходимата дълбочина, разкривайки многопластовия характер на различните мерки и решения. Този резултат важи не само за транспортния сектор и не само за енергийната ефективност като особено остър проблем пред съвременното битие на човека и бизнеса, особено в нашия регион.

В хода на изследването е приложено и обобщено анкетно проучване, което е безспорен резултат за един дисертационен труд. Въпросите са ясно формулирани, а изводите подходящо поднесени и анализирани.

Използването на икономическото моделиране в края на изследването е дало като резултат модел на матрица за оценка на възможностите за повишаване на енергийната ефективност на базата на градския транспорт в София.

Много важен приложен резултат са направените предложения за решения, някои от които все още звучат екзотично за нашите условия, но отварят поле за размисъл и дискусии, като например данъкът обществен транспорт и безплатният градски транспорт.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

На базата на задълбоченото ми познаване на дисертационния труд и работата на дисертантката, както и във връзка с формулираните от нея приноси смятам, че те могат да бъдат обобщени и оценени по следния начин:

А. Научни приноси

- Допълнено и в известна степен обогатено е съдържанието на понятието „енергийна ефективност“, касаещо пряко транспортния сектор.
- Подчертан е многопластовият характер на понятието „енергийна ефективност“ в технически, икономически, екологичен аспект.

Б. Научно-приложни приноси

- Допълнително подчертана е връзката на енергийната ефективност със стратегическото развитие на транспортния сектор и транспортната политика като цяло. В този аспект е подчертана и връзката със съвременното градско развитие и предизвикателствата пред удовлетворяването на различните обществени потребности.
- Предложен е адаптиран модел за оценка на възможностите за повишаване на енергийната ефективност на транспорта при градски условия.

В. Практико-приложни приноси

- Подложени на анализ и оценка са множество мерки, прилагани в различни страни и при различни условия по света, като на базата на този анализ е предложен своеобразен адаптиран към нашите условия модел, който може да се използва от транспортните и градските власти при вземането на бъдещите им решения.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Съгласно приложените документи във връзка с дисертационния труд са осъществени четири публикации, представляващи научни доклади, изнесени на различни научни форуми.

Смятам, че публикациите имат своите научни достойнства, покриват достатъчна част от съдържанието на дисертационния труд и допълнително подпомагат постигането на целта и изпълнението на поставените пред изследването задачи.

6. Оценка на автореферата

Разработеният към дисертационния труд автореферат е с общ обем от 55 стандартни страници. В него, в резюмиран вид, е представено съдържанието по отделните глави, както и основните елементи от увода и заключението на труда. Формулирани са приносите и е представен списъкът на публикациите на дисертантката по темата на дисертацията.

Смятам, че авторефератът е с оптимална големина и достатъчно коректно отразява съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Личните ми впечатления за дисертантката по време на обучението ѝ в качеството ѝ на докторант към катедра „Икономика на транспорта и енергетиката“ са много добри, като това, наред с безспорните качества на представения дисертационен труд и задълбочената работа по направеното изследване формират положителното ми мнение, а посочените критични бележки не го променят.

Трудът е добре **структуриран**, но на места е допуснато прекалено накъсване на съдържанието с подточки и подзаглавия. В сравнение обаче с предходни варианти трудът е много по-изчистен.

По отношение на **съдържанието** основни критични бележки могат да бъдат отправени към увода и формулирането на основните му реквизити – обект, предмет, цел и пр. Считаю че е било необходимо да бъдат по-прецизно формулирани и технически оформени.

На някои места в труда е могло и е било възможно да се подсили икономическият аспект на изследването, както това е направено в края на изследването.

В **технически** план има някои неизчистени пропуски и грешки. Има и някои смислови неточности, които е трябвало да бъдат изчистени, особено в увода и изводите.

Вложеното старание в изследването и разработването на труда ми дават основание да **препоръчам** на дисертантката да продължи да се занимава с научни изследвания в тази област, които биха гарантирали приложението на постигнатите резултати. Бих ѝ препоръчал и да разшири, и обогати модела на изследване към повече транспортни подсектори и други градове в страната.

Във връзка с по-доброто изясняване на разглежданите проблеми, отправям следните **въпроси**:

1. Как дисертантката оценява концепцията за „зелен преход“ и достатъчно адекватно ли отразява, според нея, настоящите проблеми на транспортния сектор, особено в страни като България?
2. Какъв е социалният аспект (изключвайки тясно екологичното му измерение) на енергийната ефективност на транспортния сектор и конкретно на градския транспорт?
3. Може ли да посочи ключови мерки (две-три мерки) за повишаване на енергийната ефективност на транспорта в по-малките градове с развит обществен транспорт (извън София)?

8. Заключение

Крайното ми заключение е, че дисертационният труд има достатъчно висока научна и научно-приложна стойност. Разработен е в съответствие с критериите и изискванията, отнасящи се за труд от подобен характер. Дисертантката е вложила голямо старание в своето изследване, проявила е аналитична мисъл и критичен подход в изясняването на разглежданите проблеми. Поради тези причини изразявам своето становище за **присъждане** на образователната и научна степен „доктор“ на Димитринка Цветкова Ценова по научна специалност „Икономика и управление (Транспорта)“.

29.01.2025 г.

Подпис:

/доц. Ташко Минков/